

УМЕСТО ПОГОВОРА

Монографија обрађује Топлички НОП одред од његовог формирања 3. августа 1941. године до 20. фебруара 1943. године када је ушао у састав 1. јужноморавског одреда, као III батаљон. Колико је расположива фактографија допуштала учињен је покушај да се прикажу, а делимично и анализирају политички услови у Топлици, под којима се формирао Одред, ратни пут Одреда, успеси и кризни тренуци током његовог постојања, као и политички утицај који је Одред вршио у подручју свога деловања. У Монографији је обрађено и заједничко дејство Топличког и Расинског партизанског одреда, што је у првим годинама рата представљало основну снагу народноослободилачког покрета Топлице чији је руководећи кадар чинио ослонац ПК КП за Србију и Главном штабу НОВ и ПО Србије. Дат је посебан акценат развоју Топличког одреда, као једне од битних специфичности у борби народа Србије, кроз формирање месних десетина које су његов саставни део у комплексном вођењу оружане борбе.

Топлички одред је, као и сваки други одред, имао своје карактеристике. Пре свега, надрсјепе команде скоро да и није било, а директиве које су стизале од ПК КПЈ за Србију и ГШ за Србију, иако веома корисне, нису се увек темељиле на познавању конкретног стања. Ипак, захваљујући кадровима Одреда и њиховом брзом прилагођавању приликама, увек су се налазила решења за излазак из сваке ситуације. Не једном се догађало да Одред групише део снага и формира већу јединицу — батаљон, којим је дејствовао краће или дуже време, да би се затим вратио на устаљене чете као основну формацију. Одред је умео да се удружује и са другим одредима да би успешно извео планирану акцију, али је најчешће развијао

дејства по четама, чиме је стварао забуну код непријатеља о својој јачини.

Слична еластичност је била и приликом одређивања броја и састава руководећег кадра у Одреду и четама. Командант и политички комесар били су стални, а сви остали променљиви, нарочито заменик команданта и командир чете. Заменик политичког комесара — секретар партијске организације, најчешће је постојао. И то је искуство и теорија партизанског ратовања, па је пракса Топличког НОП одреда и са те стране драгоцене.

Све то допринело је његовом сталном дејству у формацији војне јединице, која је некад била бројно јача а некад слабија. И овом приликом треба истаћи да Тито није случајно, упућујући јединице и појединце у Србију, усмеравао све ка Топлици, у којој је партизанско дејство Топличког НОП одреда било од изузетног значаја. Јер, иако се за ову партизанску јединицу не може рећи да је била на главном правцу удара, она је била перманентно активна у зони коју је сматрала својом. Осим тога, борци Одред остали су ту стално, од формирања до краја његовог постојања. С правом је Живан Чиклован Светозар, борац Топличког НОП одреда, рекао на једном скупу бораца децембра месеца 1960. године: »Треба да се зна од каквог је то теста направљен и какав је био тај Топлички партизански одред«.

Полазећи можда баш од ове реченице Живана Чиклована, а будући да сам био борац Топличког НОП одреда, завичајно везан за његов домицилни настанак и простор борбеног деловања, радио сам на рукопису низ година, трудећи се да превазиђем бројне проблеме у истраживачком раду. Користио сам све расположиве историјске изворе, које је у конкретном случају, на жалост, чинила претежно мемоарска грађа, нешто мање писани документи, махом из непријатељске архиве и доста скучена литература. Из тих разлога био сам упућен на дуга и стрпљива истраживања, честе провере сећања појединаца и накнадне констатације. Период од двадесет година рада, иако на први поглед изузетно дуг, омогућио ми је да се прва сећања о Топличком одреду, која сам прибележио 1950/51. ускладе са данашњом историјском дистанцом, што је без сумње допринело максималном приближавању историјској објективности и истини.

У томе су ми од изузетне помоћи били борци Топличког НОП одреда: Војин Бајевић Вук, Владимир Вујовић Вуја, Радојко Илић Баја мали, Станислав Јовановић Јова, Момчило ЈБумовић, Божидар Михајловић Драшко, Светислав Петровић Пики, Елисије Поповски Марко, Драгослав Петровић Горски, Димитрије Писковић Трнавац, Светислав Савковић Јоца, Радомир Стојковић Страхиња, Драги Стаменковић, Милош Станиславић Мате, Живан Чиклован и други, без којих ова Монографија свакако не би ни настала.

септембар 1989. године

Аутор

V %

, , КОМАНДАНТИ, ПОЛИТИЧКИ КОМЕСАРИ, ЗАМЕНИЦИ
* КОМАНДАНТА И ПАРТИЈСКИ РУКОВОДИОЦИ ТОПЛИЧКОГ
НОП ОДРЕДА (ПО СЛЕДЕЋЕМ РЕДОСЛЕДУ):

*Елисије Поповски Марко, командант од
септембра 1941. до фебруара 1942. г.
Умро после рата*

*Пчодије Стојановић Татко,
политички комесар од септембра
1941. до фебруара 1942. г. Погинуо
13. августа 1942. г.*

*Ратко Павловић Ђићко, заменик
команданта од септембра 1941.
до фебруара 1942. г. Погинуо
априла 1943. г.*

*Сретен Младеновић Мика, секретар
ОК КПЈ Ниш и партијски руководиоца
у Одреду од децембра 1941. до фебруара
1942. г. Погинуо априла 1942. г.*

*Димитрије Писковић Трнавац,
командант од фебруара 1942. до
фебруара 1943. г. Умро после рата*

*Иван Фаџић Ђуро, политички комесар
од фебруара 1942. до априла 1942. год.
Погинуо априла 1942. г.*

*Драги Стаменковић Срба, партијски
руководилац у Одреду од фебруара
1942. до јуна 1942. год.*

*Душан Томовић Дуигко, партијски
руководилац у Одреду од јуна 1942.
до јула 1942. г.*

*Десимир Јововић Чича, политички
комесар од априла 1942. до јула
1942. г. Умро после рата*

*Радош Јовановић Сеља, секретар
Поверенства КПЈ за Топлицу
и партијски руководилац у Одреду
јула 1942. г.*

*Милиш Ракић Мирко, политички
комесар од јула 1942. до фебруара
1943. г. Погинуо фебруара 1943. г.*

*Благоје Пауновић Новица, партијски
руководилац у Одреду од јула 1942.
до фебруара 1943. г. Погинуо марта
1943. г.*

*Конрад Жилник Слободан, партијски
руководилац у Одреду од оснивања
Одрода до децембра 1941. г.*

Фондација » Драгојло Дудић «
поводом дана формирања Главног
народноослободилачког одбора
Србије 17 новембра на књижевно
публицистичком конкурс » Драгојло
Дудић « за досад необјављена дела
на тему народноослободилачке
борбе и револуције народа и наро-
дности Социјалистичке Републике
Србије ПОХВАЉУЈЕ

монографију » Топлички народно-
ослободилачки партизански одред «

аутора

Драгољуба Миће Синића

као вредан допринос неговану
слободарских и револуционарних
традиција народноослободилачке
борбе и револуције народа и наро-
дности Социјалистичке Републике
Србије о чему се издаје овај

ДОКУМЕНТ

Београд 17. XI. 1987.

ПРЕДСЕДНИК
ПРАВНОГ ОДБОРА
ФОНДАЦИЈЕ
ДРАГОЈЛО ДУДИЋ

Milavice